

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะของเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะและศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ผลการศึกษารูปได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

สถานการณ์ของปัญหา และระดับความรุนแรงของปัญหา

เทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้ง 4 แขวง คือ แขวงกาวิละ นครพิงค์ เมืองราย และแขวงศรีวิชัย ต่างประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย ปัญหาพื้นที่สาธารณะ เส้นทางสัญจรหรือทางเดินเท้า ถ้ำคลองและหรือคลองซอย (ลำเหมือง) พื้นที่สุสาน พื้นที่โบราณสถาน และเส้นทางจราจร ปัญหาที่พบมากที่สุดและคล้ายคลึงกันทั้งสี่แขวง คือ ปัญหาพื้นที่สาธารณะ เส้นทางสัญจรหรือทางเดินเท้า ถ้ำคลองและหรือคลองซอย และเส้นทางจราจร เพราะการรุกล้ำเข้าไปใช้พื้นที่ ส่วนปัญหาพื้นที่สุสาน และพื้นที่โบราณสถาน มีความหนักเบาแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ

1. ปัญหาในพื้นที่สาธารณะ

1.1 สภาพของปัญหา ปัญหาที่พบในแขวงกาวิละคือการปล่อยให้ที่ดินเต็มไปด้วยเศษวัสดุ หิน และรถกำจัดของเสียของเทศบาลที่จอดไว้ส่งกลิ่นเหม็นรบกวนชาวบ้าน มีการใช้ที่ดินอย่างไม่มีระเบียบ และผู้ใช้ง่ายด้วยการเทน้ำทิ้งไหลเจิ่งนองบนพื้นที่ดินและบางแห่งมีการปลูกบ้านอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น ปัญหาที่พบในแขวงนครพิงค์ คือการบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยอย่างแออัด พื้นที่สวนหย่อมไม่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานราชการและพ่อค้าแม่ค้าที่เข้าไปใช้พื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ได้ก็ถูกใช้ประโยชน์เต็มที่ ไม่เหลือที่ว่างไว้สำหรับผู้สัญจรผ่านไปมา ปัญหาที่พบในแขวงเมืองรายก็เป็นการใช้ประโยชน์ที่ลานเอนกประสงค์สวนหย่อมในบริเวณต่างๆ โดยไม่สนใจว่าจะส่งผลกระทบต่อความสวยงามของพื้นที่ และมีการบุกรุกสถานที่ราชการด้วยการปลูกที่อยู่อาศัยโดยไม่รับอนุญาต และปัญหาที่พบในแขวงศรีวิชัย คือประชาชนบุกรุกจับจองพื้นที่สาธารณะของเทศบาลไว้ปลูกที่พักอาศัย มีการขายสิทธิ์การใช้พื้นที่

จนบางครั้งมีปัญหาทะเลาะวิวาทระหว่างคนในพื้นที่กับเจ้าของกรรมสิทธิ์ ซึ่งตั้งบ้านอยู่ใกล้พื้นที่สาธารณะ

1.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา มีปัญหาตั้งแต่ระดับไม่รุนแรงถึงรุนแรงในแขวง กาวีละปัญหาในระดับรุนแรงเพราะมีผลกระทบรบกวนชาวบ้านตลอดเวลาดังกรณีของรถสุขาเคลื่อนที่ไปจอดในที่ดินข้างโรงไฟฟ้าบ้านเด่น เป็นต้น ส่วนปัญหาในแขวงนครพิงค์อยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างรุนแรง เพราะปัญหาที่พบนั่นอยู่ในย่านสำคัญทางการค้าคือ ที่ตลาดวโรรส และตลาดต้นตำไยและเป็นการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมายแต่ขาดการดูแลที่ดีทำให้ปัญหาให้แก่ผู้ใช้พื้นที่ทั้งด้านปัญหาทัศนียภาพและปัญหาอันตรายจากขูดยานพาหนะ ปัญหาเดียวกันนี้ในแขวงเม็งรายมีหลายสภาพ คือ รุนแรงระดับปานกลางในพื้นที่ลานอเนกประสงค์และสวนกาญจนาภิเษก แต่มีความรุนแรงในพื้นที่สาธารณะที่ถูกบุกรุกเพราะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ติดตามมา และระดับของปัญหาที่เกิดจากมูลเหตุเดียวกันนี้ก็พบได้ในแขวงศรีวิชัยเช่นกัน

2. ปัญหาเส้นทางสัญจรหรือทางเดินเท้า

2.1 สภาพของปัญหา ปัญหานี้พบคล้ายคลึงกันในทุกแขวง คือ มีการรुकล้ำทางเท้าเพื่อใช้ประโยชน์ในการค้าขายสินค้า การนำพื้นที่ไปใช้จอดรถยนต์และจักรยานยนต์ การนำป้ายหรือโฆษณาสินค้าต่างๆ มาวางขวางทางเดิน

2.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา ปัญหานี้ในพื้นที่แขวงกาวีละระดับของความรุนแรงแตกต่างกันตามช่วงเวลา คือรุนแรงมากในช่วงเช้าและเย็น ความรุนแรงของปัญหาพิจารณาอุบัติเหตุที่ผู้ใช้ทางเดินซึ่งต้องลงไปใช้พื้นผิวจราจรแทน ส่วนในแขวงนครพิงค์ความรุนแรงที่วัดได้เช่นเดียวกับแขวงกาวีละมักพบในบริเวณที่ผ่านหน้าตลาดสำคัญๆ ในพื้นที่และแขวงเม็งรายก็พบระดับความรุนแรงในบริเวณถนนข้างสถานีเจริญประเทศ ลอยเคราะห์ ศรีคอนไทย และสุสานหายยา ส่วนในแขวงศรีวิชัยพบได้ในย่านการค้าที่สำคัญ เช่น ประตูเชียงใหม่ ถนนโชตนา ตลาดข้างฝือกและบริเวณถนนสุเทพ

3. ปัญหาคลองและหรือคลองซอย (ลำเหมือง)

3.1 สภาพของปัญหา ปัญหานี้ก็พบคล้ายกันในทุกแขวงของเทศบาลนครเชียงใหม่ กล่าวคือ มีการปลูกสิ่งก่อสร้างล้ำไปในลำเหมือง ปลูกคร่อมลำเหมือง การปล่อยให้ลำคลองรกร้าง ต้นเงิน และมีสิ่งสกปรกถูกทิ้งไว้จำนวนมาก มีการปล่อยทิ้งน้ำเสียลงในลำเหมืองจากบ้านที่พักอาศัย หรืออาคารพาณิชย์โดยปราศจากการบำบัด และการปล่อยให้น้ำท่วมขัง แต่ในแขวงกาวีละ แขวงนครพิงค์ และแขวงเม็งราย ซึ่งเป็นแขวงที่มีอาณาเขตติดต่อกับริมน้ำปิงก็มีปัญหามุกรุกริมฝั่งน้ำปิงเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย ใช้ประโยชน์ทางการค้าจำนวนมาก

3.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา ความรุนแรงในทุกแขวงโดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมขังเพราะสร้างปัญหาเกี่ยวเนื่องที่รุนแรงแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง คือ ความน่าเหม็นและปัญหาการแพร่ระบาดของพาหะนำเชื้อโรค ส่วนปัญหาระดับปานกลาง คือ การเกิดทัศนอุจาดจากการปล่อยพื้นที่ให้กรงรัง ส่วนปัญหาที่ริมฝั่งมีความรุนแรงในช่วงฤดูฝนเพราะการรुक้าทำให้ความกว้างของแม่น้ำปิงลดลงไม่สามารถระบายน้ำได้ทันในช่วงฤดูฝนหรือเมื่อคราวน้ำหลาก

4. ปัญหาในพื้นที่สุสาน

4.1 สภาพของปัญหา ปัญหาในแขวงกาวิละที่พบมากคือมีกลิ่นเหม็นจากจุดถ่ายเทขยะที่สุสานบ้านเด่น ส่วนสุสานอื่นก็มีปัญหากรงรัง ซึ่งพบเห็นได้ในทุกสุสานของแขวงนครพิงค์ เช่นเดียวกับปัญหาในสุสานของแขวงเม็ງราย แต่ก็มีปัญหาที่นอกเหนือออกไปคือการรुक้าพื้นที่เพื่อไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวส่วนในแขวงศรีวิชัยก็พบปัญหาความกรงรัง มีการนำเศษวัสดุก่อสร้างขยะ ไปกองไว้ในที่ว่างของสุสาน

4.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา มีความรุนแรงในแขวงกาวิละอยู่ในระดับปานกลางถึงรุนแรงขึ้นอยู่กับสภาพที่มาของปัญหา คือ หากเป็นการเหม็นของขยะก็จะรุนแรงเพราะมีกลิ่นอยู่ตลอดเวลา ส่วนในแขวงนครพิงค์ และเม็ງราย ระดับปัญหาไม่รุนแรงแต่ก็ควรมีการป้องกันไม่ให้ระดับปัญหาเพิ่มมากขึ้น ส่วนในแขวงศรีวิชัยความรุนแรงของปัญหาอยู่ในระดับปานกลางโดยเฉพาะในเรื่องของกลิ่นที่รุนแรงมากจากการเผาศพที่สุสาน และการทิ้งให้พื้นที่มีความกรงรัง

5. ปัญหาพื้นที่โบราณสถาน

5.1 สภาพของปัญหา พบปัญหาหนักเบาตามสภาพของการมีโบราณสถานในแต่ละแขวง ปัญหาในแขวงกาวิละ คือการปล่อยให้ทรุดโทรมและการปลูกสร้างร้านขายอาหารในบริเวณพื้นที่โบราณสถาน ปัญหาในแขวงนครพิงค์ คือการปลูกสร้างอาคารล้ำพื้นที่ และใช้ประโยชน์ส่วนตัว การปล่อยให้พื้นที่รกรกปรก ปัญหาในแขวงเม็ງราย คือ การปลูกสร้างล้ำพื้นที่ การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยตามแนวกำแพงเมืองเก่าที่พังทลายลงมา การปล่อยให้โบราณสถานมีความสกปรกและปัญหาในแขวงศรีวิชัยคือการบุกรุกพื้นที่และปัญหาโบราณสถานหลายแห่งยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนอย่างเป็นทางการทำให้ประชาชนบุกรุกไปใช้พื้นที่ใกล้เคียงได้ง่ายเพราะไม่มีผู้รับผิดชอบดูแลอย่างชัดเจน

5.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา แม้ปัญหาทั้งหมดจะมีไม่มากดังกรณีในแขวงกาวิละ แต่เมื่อเทียบกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์แล้ว ทำให้สรุปได้ว่าระดับปัญหาอยู่ในระดับรุนแรงในพื้นที่กาวิละ แขวงเม็ງราย และศรีวิชัย ในขณะที่แขวงนครพิงค์ปัญหาไม่รุนแรง

6. ปัญหาเส้นทางจราจร

6.1 สภาพของปัญหา พบการรुक้าเส้นทางจราจรด้วยการนำรถยนต์ หรือจักรยานยนต์ไปจอดกันเป็นจำนวนมากตลอดเวลาทำให้มีการสัญจรโดยขวยานที่ผ่านไปได้ยาก ปัญหานี้จะพบมากในแขวงที่มีตลาดสดหลายแห่ง ดังกรณีของแขวงกาวิละ และแขวงนครพิงค์ แขวงที่มีสถานศึกษาหลายสถาบัน ดังกรณีของแขวงนครพิงค์ แขวงเมืองราย และแขวงศรีวิชัย และพบในทุกบริเวณที่ย่านธุรกิจของแต่ละแขวง เป็นต้น

6.2 ระดับความรุนแรงของปัญหา การใช้ประโยชน์จากพื้นผิวจราจรในแขวงกาวิละ มีปัญหาในระดับรุนแรงในช่วงเช้าและเย็นซึ่งเป็นช่วงเวลาเร่งด่วน การสัญจรของขวยานพาหนะไม่ค่อยลื่นไหล เช่นเดียวกันกับแขวงนครพิงค์ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสภาพผิวจราจรส่วนใหญ่เป็นถนนเก่ามีขนาดไม่กว้างขวางประกอบการใช้ขวยานจากบุคคลภายนอกเข้ามาในเมืองและการออกจากเมืองในช่วงเวลาเย็นยิ่งถือเป็นการซ้ำเติมปัญหาให้ร้ายแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน การจราจรจะลื่นไหลได้น้อยกว่าปกติ ส่วนแขวงเมืองรายก็จะพบปัญหาในช่วงเวลาเดียวกันยิ่งบริเวณซึ่งเป็นศูนย์การค้าสำคัญจะมีความรุนแรงของการสัญจรไม่สะดวกเพิ่มมากยิ่งขึ้น และแขวงศรีวิชัยแม้ถนนส่วนใหญ่จะมีขนาดกว้างแต่บริเวณนี้มีหอพักจำนวนมากต่างพากันมาใช้ผิวจราจรสำหรับจอดรถยนต์ของผู้เช่า

อย่างไรก็ตามภาพรวมของปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ประชาชนทั้งผู้ประกอบการและชนชั้นกลางมีความเชื่อว่าความรุนแรงของปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงเล็กน้อย

ผลกระทบของปัญหา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วย

1. การสูญเสียภูมิทัศน์และการสูญเสียพื้นที่ประโยชน์ใช้สอยสาธารณะ จากการบุกรุกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว แม้บริเวณพื้นที่สีเขียวคือสวนสาธารณะ ก็ถูกบุกรุกใช้ประโยชน์ ทำให้สูญเสียสภาพความสวยงาม

2. สร้างผลกระทบต่อสุขภาพจิตประชาชนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่สาธารณะหรือโดยรอบพื้นที่สาธารณะต้องทนกับเสียงดังของขวยานหรือความพลุกพล่านของขวยาน

3. ความเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพอนามัยของประชาชนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่สาธารณะหรือโดยรอบพื้นที่สาธารณะที่มีปัญหา การปล่อยปละละเลย หรือไม่มีจิตสำนึกในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน ต่างพากันปล่อยทิ้งขยะ น้ำเสีย จากบ้านเรือนที่พักอาศัยกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค หรือเป็นแหล่งรวมพาหะนำโรค

4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายหรือเทศบัญญัติ คือ เทศบาลไม่ยอมนำบทลงโทษตามกฎหมายหรือเทศบัญญัติมาบังคับใช้ การอ่อนแอในการบังคับใช้กฎหมายนำมาซึ่งการปฏิบัติที่

ไม่สุจริตของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายหรือเทศบัญญัติ กลายเป็นปมปัญหาของสังคมที่ยากต่อการแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น

5. ปัญหาระบบสาธารณูปโภคและอุปโภคที่ภาครัฐให้บริการได้ไม่ทั่วถึงหรือให้บริการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

6. เสี่ยงต่อปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอบายมุข

จากการสอบถามผู้ประกอบการและชนชั้นกลางในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะปรากฏว่า ทั้งสองกลุ่มเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัวในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก แต่ก็ยังเชื่อว่าผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะแก่ประชาชนมีพอสมควรถึงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ก็เชื่อว่าส่งผลกระทบต่อความเป็นเมืองนำอยู่ของเชียงใหม่พอสมควร ซึ่งการมองเห็นผลกระทบนั้นปรากฏว่า ผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขตอ.เมือง จ.เชียงใหม่ และมีภูมิลำเนาจังหวัดในภาคอื่น ค่อนข้างจะกังวลต่อผลกระทบกับความเป็นเมืองนำอยู่สูงกว่าผู้มีภูมิลำเนาในบริเวณอื่น

สาเหตุของปัญหา

เมื่อพิจารณาจากสภาพของปัญหาทำให้ ประเมินสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ได้หลายประการ คือ

1. ถนนซึ่งเป็นผิวจราจร และทางเดินเท้าของประชาชนมีความคับแคบ แต่กลับถูกบุกรุกใช้ประโยชน์ส่วนตัวทำให้เกิดปัญหา

2. ความมั่งงายหรือการขาดความสำนึกของประชาชน การใช้พื้นที่สาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตนอกจากจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายหรือเทศบัญญัติแล้ว ผู้ฝ่าฝืนยังไม่คำนึงถึงสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรวมต่างพากันทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลลงในพื้นที่ รวมทั้งยังไม่สนใจช่วยกันดูแลสภาพพื้นที่ให้มีความสะอาดเรียบร้อย

3. ความยากจนของประชาชนทั้งในเขตเทศบาลหรือจากต่างถิ่น เป็นต้นเหตุชักนำให้อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอาศัยในบริเวณเมืองจำนวนมาก เมื่อปราศจากการควบคุมก็ยิ่งสร้างปัญหาจนยากต่อการแก้ไข

4. มาตรการทางสังคม กฎหมายหรือเทศบัญญัติไม่ได้ผล เกิดจากความไม่เอาใจริงเอาใจของเทศบาลนครเชียงใหม่

เมื่อนำความคิดเห็นของผู้ประกอบการและชนชั้นกลางมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ปรากฏเห็นว่าสาเหตุเกิดจากประชาชนขาดความเอาใจใส่ต่อปัญหา มากที่สุด และสาเหตุเป็นลำดับถัดมาคือการขาดกฎระเบียบ

มาตรการแก้ไขปัญหา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้พยายามให้ประชาชนที่บุกรุกอาศัยในพื้นที่สาธารณะได้อยู่อาศัยอย่างถูกต้องด้วยการทำสัญญาเช่าแต่การขาดระเบียบวินัยและความหยาบคายในการบังคับใช้กฎหมายทำให้ไม่สามารถควบคุมและจำกัดกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประชาชนเหล่านั้นได้ นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีการชักชวนญาติพี่น้องให้มาอยู่ในพื้นที่เดียวกันยิ่งเพิ่มความแออัดมากขึ้นอีก ส่วนมาตรการอื่นๆ ทางเทศบาลก็ได้กำหนดไว้หลากหลายเช่นกัน ได้แก่การขุดลอกลำเหมืองให้สามารถระบายน้ำในช่วงฤดูฝนได้ดี แต่ก็ต้องประสบปัญหาผู้บุกรุกพื้นที่ไม่ยอมให้เทศบาลดำเนินการตามนโยบาย มาตรการกำหนดวันจอดรถยนต์ ผังซ้ายขวาของถนน แต่ก็ไม่ช่วยทำให้ระบบการจราจรในเทศบาลนครเชียงใหม่ลื่นไหลดีขึ้นแต่อย่างใด

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสนอให้เทศบาลนครเชียงใหม่กำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะยาวเพื่อแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อมในพื้นที่สาธารณะด้วยการกำหนดมาตรการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่สาธารณะ การจัดระเบียบพ่อค้าแม่ค้าโดยการกำหนดจุดขายสินค้าให้เป็นหลักแหล่งแน่นอน กำหนดจุดจอดรถยนต์และจักรยานยนต์ให้ชัดเจนและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ในขณะที่นำมาตรการดังกล่าวมาใช้ก็ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการอยู่ร่วมกันของประชาชน และให้ตระหนักถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น

ส่วนผู้ประกอบการและชนชั้นกลาง ต้องการให้ใช้มาตรการสำหรับการแก้ไขปัญหามากมาย คือ การรณรงค์เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มตื่นตัว แก้ไขหรือปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กวดขันการปฏิบัติหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งผู้ประกอบการและชนชั้นกลาง เห็นว่าผู้ที่สมควรรับผิดชอบหลักในการแก้ไขปัญหาคือประชาชนมากกว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งยังยินดีเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อมในพื้นที่สาธารณะหากมีการร้องขอ ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมเจ้าของกิจการและคนชั้นกลาง คือ ผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยกว่าอาชีพอื่นที่มีสถานที่ทำงานในเมืองหรือเขตเทศบาล

ลักษณะหรือแนวทางที่ผู้ประกอบการและชนชั้นกลางต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อมในพื้นที่สาธารณะ คือ ต้องการเข้าไปช่วยสอดส่องดูแลมากที่สุด รองลงมาคือ เข้าไปช่วยรณรงค์เผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ส่วนการเข้าไปทำงานหรือสนับสนุนค่าใช้จ่ายนั้นมีสัดส่วนน้อยมากแต่มื่อนำสัดส่วนดังกล่าวมาจำแนกตามภูมิฐานะปรากฏว่าผู้มีภูมิฐานะนอกเขต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ต้องการช่วยเป็นอาสาสมัครทำงานมากกว่าภูมิฐานะอื่น ในขณะที่ผู้มีภูมิฐานะในเขต อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ต้องการช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายสูงกว่าผู้มี

ภูมิลาเนาอื่นแต่เมื่อจำแนกตามอาชีพปรากฏว่า ข้าราชการเป็นอาชีพที่ต้องการเข้าไปเป็นอาสาสมัครทำงาน และช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายสูงกว่าอาชีพอื่นอย่างเห็นได้ชัด

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะของเมืองเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดซึ่งน่าสนใจสำหรับการอภิปรายผลดังนี้

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่ที่เพื่อมุ่งการวิจัย ได้แก่ พื้นที่สาธารณะ เส้นทางสัญจรหรือทางเดินเท้า ลาดลองและหรือคลองซอย (ลำเหมือง) พื้นที่สุสาน พื้นที่โบราณสถาน และเส้นทางจราจร ปรากฏว่าพื้นที่ทั้งหมดที่กล่าวถึงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางถึงรุนแรงในทุกพื้นที่ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 กลุ่มสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มแรก คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ที่มีบทบาทในการใช้อำนาจรัฐเข้าไป ควบคุมสถานการณ์ภายในพื้นที่ไม่ให้เกิดปัญหากระทบต่อความเป็นอยู่ ทั้งในแง่ของชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงถือว่าเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไข กลุ่มที่สอง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาร่วมกับหน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเป็นผู้สร้างปัญหาในพื้นที่ด้วย และกลุ่มที่สาม คือ ประชาชนที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในเมือง เป็นกลุ่มที่เข้ามาอยู่ในเมืองเพราะมีปัจจัยจากความเจริญเติบโตของเมืองจึงต้องการแสวงหาโอกาสและสิ่งที่ดีกว่าด้วยการเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการหรือหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งก็เป็นกลุ่มที่ร่วมสร้างปัญหาด้วยเช่นกัน

การศึกษามีผลลัพธ์ที่ตรงกันข้ามกับแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง คือเทศบาลนครเชียงใหม่มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นแม้จะคำนึงถึงการนำมติการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาแต่ก็ไม่สามารถสร้างเงื่อนไขการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ ได้ดีเท่าที่ควร รวมทั้งยังมีความอ่อนแอของระบบคือพนักงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ไม่สนใจหรือนำพาการบังคับใช้กฎหมายกับกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ของเป็นของสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ผู้ที่เคยได้รับประโยชน์จากการใช้พื้นที่ก็ได้ขายสิทธิ์ต่อไปยังบุคคลอื่นๆ ปัญหาได้ผสมผสานกับกลุ่มที่สามที่รुक้าเข้ามาหาที่พักพิงในเมือง กลายเป็นปัญหาซ้ำเติมแก่เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ก็มีความเห็นในทำนองเดียวกัน คือ เห็นว่าสาเหตุของปัญหามาจากสองฝ่ายฝ่ายแรกคือฝ่ายประชาชนที่ไม่ตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และฝ่ายที่สองคือเทศบาลไม่มีกฎระเบียบมาบังคับใช้ หากนำข้อสังเกตของ Bartone (1991) ที่กล่าวถึงสาเหตุปัญหาสภาพแวดล้อมในเขตชุมชนเมืองของประเทศกำลังพัฒนาว่า

มาจากเงื่อนไขหลายประการ เงื่อนไขบางประการมีความสอดคล้องกับผลของการศึกษาครั้งนี้ เงื่อนไขแรก คือ ความตั้งใจ เจตนา และนโยบายทางการเมืองที่ขาดแคลนและไม่พอเพียงในการแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมในชุมชนเมือง เงื่อนไขที่สอง เกิดจากระบบการขยายตัวของเมืองที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากเกินไปจนขีดความสามารถของท้องถิ่นที่จัดเตรียมบริการและโครงสร้างพื้นฐาน เงื่อนไขที่สาม คือ ขาดการควบคุมการใช้ที่ดิน หรือระบบการถือครองที่ดินไม่เหมาะสม ทำให้ราคาที่ดินสูงมากจน คนจนไม่สามารถมีที่ดินเป็นของตนเอง จึงต้องบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมสภาพ และเงื่อนไขที่สี่คือความสามารถของสถาบันในท้องถิ่น ไม่เพียงพอสำหรับการจัดการสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการกำหนดมาตรฐาน และเงื่อนไขที่สอดคล้องทั้งหมดคือความอ่อนแอของการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง

การพัฒนาเมืองในอดีตที่ผ่านมาของเทศบาลนครเชียงใหม่จนสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในพื้นที่สาธารณะ สะท้อนได้จากความคิดของเสน่ห์ ญาณสาร (2543) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การใช้ที่ดินแต่ละประเภทในเขตชุมชนเมืองไม่ปรากฏชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินแบบผสมส่งผลให้การขยายตัวของการใช้ที่ดินเป็นไปอย่างไร้ทิศทางและขาดการควบคุมการใช้ที่เข้มงวดส่งผลให้การแบ่งโซนการวางแผนการใช้ที่ดินรวมทั้งการวางผังชุมชนเมืองประสบความสำเร็จยากเพราะสาเหตุนอกจากจะเกิดจากการขาดความเข้มงวดแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิเช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี รวมไปถึงปัจจัยด้านพฤติกรรมของประชาชนที่เข้ามาอยู่ร่วมกันอีกด้วย หากเทศบาลนครเชียงใหม่ไม่มีมาตรการแก้ไขปัญหาคือแล้วผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าจะเป็นปัญหาในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาพื้นที่สาธารณะของเมืองเชียงใหม่ในระยะยาวและจะกระทบความเป็นเมืองน่าอยู่ของเมืองพอสมควร

ในส่วนของนิเวศวิทยาชุมชน เป็นสิ่งที่ควรคำนึงอยู่เหมือนกันว่าจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะของเมืองได้หรือไม่อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้พบว่าประชาชนพยายามบุกรุกเข้าไปในพื้นที่สาธารณะโดยปราศจากจิตสำนึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม ได้สะสมปัญหาต่างๆ จนกลายเป็นผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น รุนแรงเพิ่มขึ้น ประชาชนเหล่านี้ไม่ได้ตระหนักถึงผลกระทบหรือปฏิกิริยาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งผู้กระทำอาจได้รับปฏิกิริยาอ่อนข้างรุนแรงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม หากวิเคราะห์จากเหตุผลที่ มนัส สุวรรณ (2538) อธิบายถึงความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม มุมมองนั้นได้สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์จะอยู่ได้อย่างมีความสุขต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดี แต่ ขวัญใจ ไทยทอง (2543) และคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (2543) ได้พยายามสะท้อนออกมาว่าความสุขของมนุษย์โดยเฉพาะสังคมเมืองในปัจจุบันจะหมดไปเพราะมนุษย์ไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ดังจะเห็นได้จากอดีต

ที่ผ่านมานุชย์ใช้ภูมิความรู้และวิทยาการแขนงใหม่ๆ ไปรบกวน ดัดแปลงสิ่งต่างๆ รอบตัวจนกลายเป็นการลดความสมดุลของสิ่งแวดล้อมกระทั่งมาบั่นทอนคุณภาพชีวิตของมนุษย์ซึ่งเป็นผู้กระทำต่อสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

หากนำมุมมองทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมาอธิบายร่วมกับปัญหาที่พบจากการวิจัย คงต้องอาศัยการแสวงหาข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ถึงกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ร่วมกัน สภาพทางเศรษฐกิจ กฎหมาย และการบังคับใช้มาประมวลร่วมกัน พอจะสรุปได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะในเขตเมืองเชียงใหม่มาจากสาเหตุสำคัญคือ ระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้นในทุกเมือง โดยเฉพาะเมืองขนาดใหญ่ คงจะหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่ได้อย่างแน่นอน การอุตสาหกรรมจะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกว่าภาคเกษตรกรรม (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2545) ระบบนี้ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ทั้งในสังคมเมืองและชนบท โดยเฉพาะกับชนชั้นล่างที่ไร้โอกาสในการแสวงหารายได้ แสวงหาอาชีพ หรือแสวงหาเหตุผลทางการเมือง เพราะต้องเสียเวลาไปกับการเอาตัวรอดในสังคมปัจจุบันไปวันๆ จึงไม่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว สอดคล้องกับความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ยังขาดความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตก็พบว่ามีกรบุงกรุกโดยประชาชนที่มาจากแหล่งอื่นๆ เป็นจำนวนมาก สภาพเช่นนี้ อังนุทิพย์ จิตวิมังสนนท์ (2543) กล่าวว่า ทำให้ประชาชนไม่มีความรู้สึกเกี่ยวโยงกับความสัมพันธ์ใดๆ ในชุมชนแต่มาจากเงื่อนไขหรือความสัมพันธ์กับปัจจัยทางเศรษฐกิจมากกว่าคือประชาชนมักจะเข้ามาหาที่อาศัยในบริเวณที่ใกล้เคียงกับแหล่งงานเป็นสำคัญ เมื่อทุกคนต้องขวนขวายความต้องการเอาชนะเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดก่อนเหตุผลอื่นๆ ย่อมนำไปสู่ภาวะการเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ จนไม่สนใจความสัมพันธ์กับเพื่อนในพื้นที่ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากการร่วมกันกระทำของกลุ่มและตนเอง ดังข้อสรุปจากการวิจัยของ พงศธร คำใจหนัก (2545) ที่พบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองนั้นมาจากการกระทำของผู้อยู่อาศัยในเมืองทั้งสิ้น

ในมุมมองของนิเวศวิทยาการเมืองที่มุ่งเน้นไปที่เรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มต่างๆ ในสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกับตัวบุคคล และกระบวนการเกิดขึ้นของการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยของ ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ (2543) แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งในการกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เรียกว่าการพัฒนาของชนชั้นปกครองกับประชาชนที่ต้องการต่อสู้และต่อต้าน โดยอาศัยระบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มทั้งเชิงเครือข่ายและอุปถัมภ์ แม้การพัฒนาในการวิจัยจะแตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้ แต่ก็พอที่จะมองให้เห็นถึงความเอาจริงเอจังของฝ่ายรัฐที่มีอำนาจหรือฝ่ายเทศบาลนครเชียงใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่นมุมมองนี้เด่นชัดขึ้นเมื่อเทศบาลนครเชียงใหม่ประกาศโครงการความเป็นเมืองน่าอยู่พร้อมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา

ตามระยะเวลาที่กำหนด แต่ภายใต้การเป็นเมืองนำอยู่จำเป็นต้องอาศัยกลไกต่างๆ เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือย่อมหนีไม่พ้นกลุ่มที่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะที่อาจต่อต้านการแก้ไข ปัญหาของเทศบาลนครเชียงใหม่ เพราะจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างชุมชน สภาพแวดล้อม ตลอดจนการเข้าไปให้ความร่วมมือเพื่อนำไปสู่ความเป็นเมืองนำอยู่ในอนาคต ดังนั้นเทศบาลควรหาแนวทางสำหรับการวางเงื่อนไขการพัฒนาท้องถิ่นไปตามครรลองของเมืองสำคัญทั่วโลกถือปฏิบัติ ดังเห็นได้จากการงานวิจัยของดวงจันทร์ อาภาวัชรุณี เจริญเมือง (2545) ที่แสดงให้เห็นว่าความเป็นเมืองยั่งยืนนั้นประชาชนต้องเห็นด้วยกับการพัฒนาเมืองที่แตกต่างไปจากเดิมที่มีแต่การวางเฉยและละเลยปัญหามาโดยตลอดกลับมาเอาจริงเอาจังในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเทศบาลจำเป็นต้องช่วยเหลือคนจนให้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองไม่เร่ร่อนไปมาหรือบุกรุกพื้นที่ และหางานให้ทำ

ข้อสังเกตที่สำคัญจากผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดของ Bartone (1991) ที่ได้อธิบายไว้สำหรับการหาทางออกแก่ประเทศในโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาล้อมแวดล้อม ที่มีความขัดแย้งกันอยู่หลายประการที่ชัดเจน คือ 1) ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความเสื่อมของสภาพแวดล้อมเมือง เพราะเท่าที่พบจากผลการศึกษาประชาชนยังขาดความเข้าใจในประเด็นสำคัญเหล่านี้เพียงหวังต้องการให้หน่วยงานราชการเข้าไปรับผิดชอบมากกว่าจะร่วมมือกันรับผิดชอบ ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกินกว่าครึ่งหนึ่ง เห็นว่าการแก้ไขปัญหาล้อมแวดล้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ควรเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่ หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชน 2) การกำหนดกลยุทธ์เฉพาะสำหรับการแก้ไขปัญหาล้อมแวดล้อมของแต่ละเมือง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าหน่วยงานราชการได้พยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหามาแต่ประชาชนผู้อยู่ท่ามกลางปัญหาและเป็นผู้กระทำให้เกิดปัญหา ไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเท่าที่ควรละเว้นการให้ความร่วมมืออย่างเห็นได้ชัด ดังเห็นได้จากการปลูกสร้างอาคารล้อมลำเหมืองสาธารณะ การสร้างอาคารกั้นทางน้ำไหล เป็นต้น เทศบาลได้พยายามจัดโครงการขุดลอกลำเหมืองแต่ก็มีการต่อต้านหรือไม่ให้ความร่วมมือจากกลุ่มผู้สร้างปัญหา เมื่อเป็นเช่นนี้ได้ส่งผลให้ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหามิเป็นไปตามเป้าหมาย และ 3) การใช้บทลงโทษที่เฉียบขาด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามาตรการการใช้บทลงโทษที่เฉียบขาดของหน่วยงานกับบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายยังไม่ชัดเจนและมีความเด็ดขาดเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากกรณีการรื้อถ้ำน้ำปิงปัญหานี้มีการกล่าวถึงมานานแต่จนกระทั่งปัจจุบันปัญหานี้ก็ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้ ทั้งที่ทุกฝ่ายทราบถึงผลกระทบของการรื้อถ้ำเป็นอย่างดีก็ตาม

ดังนั้นจึงต้องย้อนไปถึงวิธีการแก้ไขปัญหาล้อมแวดล้อมในเมืองตามข้อเสนอของ Bartone (1991) รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมืองอย่างยั่งยืนตามข้อค้นพบของ ดวงจันทร์ อาภาวัชรุณี

เจริญเมือง (2545) เสียใหม่ โดยนำกลุ่มที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่มดังที่กล่าวถึงตั้งแต่ต้น มาทำความเข้าใจ บทบาท และภาระของกลุ่มต่อสังคม เพื่อหาแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในเมืองให้ดีและมีความยั่งยืน ผลที่ได้รับจะช่วยผลักดันให้โครงการเชียงใหม่เมืองน่าอยู่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว

2. บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ

จากผลการศึกษา ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการให้เทศบาลนครเชียงใหม่ แก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรการระยะสั้นและระยะยาว โดยมาตรการระยะสั้นเป็นการจัด กิจกรรมต่างๆ ของผู้คนให้อยู่ในกรอบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนมาตรการระยะยาว เป็นการปลูกฝังความรู้ความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชนในเทศบาลนคร เชียงใหม่ การแก้ไขปัญหาลักษณะของเทศบาลนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นว่าต้องนำมาตราการ หลายมาตรการมาใช้ผสมผสานกัน ประกอบด้วย การรณรงค์เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มตื่นตัว แก้ไข หรือปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง กวดขันการปฏิบัติหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และการลงโทษผู้ฝ่าฝืน จะเห็นได้ว่ามาตรการที่เห็นควรนำมากำหนดใช้เพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่สาธารณะ นั้น ต้องอาศัยผู้ที่มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งภาคประชาชน และภาคหน่วยงานราชการหรือเทศบาล นครเชียงใหม่ แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ให้น้ำหนักของผู้มีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหามลพิษ- ล้อมมากที่สุดคือกลุ่มประชาชน รองลงมาคือเทศบาลนครเชียงใหม่

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมแม้ลักษณะการมีส่วนร่วมจะมุ่งเน้นในด้านช่วยสอดส่องดูแลปัญหาและช่วย รณรงค์เผยแพร่ความรู้เป็นหลักก็ตาม จึงแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่ประสงค์ต้องการให้การปฏิบัติเพื่อ แก้ไขปัญหามลพิษเป็นของเทศบาลนครเชียงใหม่มากที่สุด ส่วนกิจกรรมที่ต้องอาศัยการ ประสานงานในชุมชนเพื่อปลูกจิตสำนึกของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพร้อมที่จะเข้าไป ร่วมมือกับเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างเต็มที่ แสดงว่าความหวังในการปรับปรุงพัฒนาเมืองโดย เฉพาะด้านพื้นที่สาธารณะให้ดีขึ้นยังมีอยู่ค่อนข้างสูง เป็นแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นใน ทิศทางที่เหมาะสมดังที่ ดวงจันทร์ อาภาวัชรุณม์ เจริญเมือง (2537) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการกำกับ หรือสนับสนุนโดยราชการ แต่เงื่อนไขจากสถานะแวดล้อมของเมืองที่เผชิญปัญหาหลากหลาย ต่างๆ ทั้งด้านอากาศ น้ำ ดินที่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่อาศัยในเมือง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีใดๆ จะ ไม่ประสบความสำเร็จเลย ซึ่งหากต้องการที่จะแก้ปัญหามลพิษในเมืองได้นั้น สิ่งที่สำคัญ ชุมชนต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ทดแทนการใช้เงื่อนไขในการสนับสนุน จากราชการโดยตรง เช่นเดียวกับนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ

รายอื่นๆ ที่อธิบายไว้สอดคล้องกันคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน มีจุดมุ่งเน้นสำหรับการสร้างบทบาทของประชาชนให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการพัฒนา หากมีโอกาสเข้ามาร่วมกันพัฒนาแล้วจำเป็นต้องร่วมมือกันในหลายลักษณะคือ ต้องมีส่วนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน กรณีของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชนด้วยกันนั้น ปกรณ์ ปรียากร (2532) กล่าวว่าเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ลักษณะ คือ 1) ต้องเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดว่าสิ่งใดคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตนเองหรือชุมชน 2) ต้องทราบทราบดีว่าทรัพยากรใดในชุมชนมีประโยชน์และสามารถระดมมาใช้สำหรับการพัฒนา 3) ต้องทราบและเข้าใจวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์แห่งการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่หรือต่างได้รับประโยชน์อย่างถ้วนหน้า และ 4) การพัฒนาต้องสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับทุกฝ่ายตลอดจนสามารถพัฒนากระบวนการพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

ได้มีผู้กล่าวไว้ว่าที่ใดมีการพัฒนาที่นั่นมักมีความขัดแย้งเกิดขึ้น คือความขัดแย้งด้านกิจกรรมที่ร่วมกันกระทำหรือต้องช่วยกันทำ ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับการมีส่วนร่วมอย่างสิ้นเชิง เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) อธิบายว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคมมักเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ทั้งระบบบุคคล และกลุ่มคนที่มีเป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ส่วนเชษฐา สุขกำเนิด และสุภกิจ นันทะวรการ (2543) กล่าวว่าความขัดแย้งของโครงการพัฒนาต่างๆ มักเกิดขึ้นจากประชาชนได้รับผลกระทบจากโครงการนั้นๆ ที่อาจเป็นผลกระทบต่อทรัพย์สินส่วนบุคคล ผลกระทบต่อทรัพย์สินส่วนรวมของชุมชน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม และผลกระทบต่อวิถีชีวิตและชุมชน เป็นต้น ผลกระทบเหล่านั้นหากไม่สามารถหาข้อแก้ไขที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนานั้นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) กล่าวว่าความขัดแย้งสามารถแก้ไขให้กลับกลายมาสู่ความเป็นปกติและช่วยทำให้การพัฒนาดำเนินต่อไปได้ด้วยดี รวมทั้งการวิจัยของ พงศธร คำใจหนัก (2545) แสดงให้เห็นว่าการสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้น หากภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนเพื่อให้เทศบาลได้นำไปสู่การเปิดโอกาส และเป็นผู้จัดเวทีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น จนสามารถพัฒนาสู่การรับโครงการด้านสิ่งแวดล้อมมาดำเนินการโดยชุมชนเอง แต่ก็ยังพบว่าเทศบาลเมืองลำพูนยังใช้วิธีกำหนด โครงการหรือแผนงานจัดการสิ่งแวดล้อมต่างๆ ให้แก่ชุมชนโดยไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสร่วมวางแผนงานจัดการสิ่งแวดล้อมสุดท้ายทำให้ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับที่ รุ่ง ศรีโพธิ์ (2541) ได้กล่าวถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่ว่าเป็นไปตามนโยบายและแผนปฏิบัติ

งานที่กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ รวมทั้งยังมีนโยบายของคณะมนตรีและจังหวัด เชียงใหม่เป็นสำคัญ การกำหนดนโยบายในลักษณะนี้น่าจะส่งผลกระทบต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะเข้าไปมีบทบาท ดังนั้นเทศบาลนครเชียงใหม่ควรนำข้อสังเกตจากการวิจัยเหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งจะช่วยทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทอย่างเต็มที่ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้เป็นที่ชุมชนต้องการมากกว่าพัฒนาไปตามความต้องการจากหน่วยงานราชการ เพราะคงจะเป็นหนทางเดียวที่สามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ส่งผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องให้น้อยที่สุด และมีความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้งานแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจริงในพื้นที่

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการได้ศึกษาเอกสาร รายงานการศึกษา และผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอความคิดเห็นเพื่อให้ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ ดังนี้

1. ควรมีการสนับสนุนบทบาทของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในระดับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำหลักและขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมมาใช้ในทุกขั้นตอน การให้ชุมชนได้รับผิตชอบโครงการต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นการประเมินผล ภายใต้การสนับสนุนด้านทรัพยากรงบประมาณ และความรู้จากเทศบาลนครเชียงใหม่ จะช่วยทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะมีประสิทธิภาพกว่าในอดีตที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาจากฝ่ายบริหารเป็นสำคัญ

2. เทศบาลนครเชียงใหม่ควรพิจารณาสร้างบทบาทของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีลักษณะอาชีพที่แตกต่างกัน ให้สอดคล้องกับความต้องการเข้าไปมีบทบาทเพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เพราะแต่ละสาขาอาชีพมีความต้องการเข้าไปมีบทบาทแตกต่างกันในแง่ของการสนับสนุนแรงงานสนับสนุนทรัพย์สิน ช่วยสอดส่องปัญหา และการเผยแพร่ความรู้

3. เทศบาลนครเชียงใหม่ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษา และควรสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นในพื้นที่เพิ่มเติม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากมลพิษอากาศ น้ำ และการจราจร เพื่อนำไปประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่ในภาพรวม วิเคราะห์ความวิกฤตของปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชน หรือแนวโน้มการขยายตัวไปยังจุดอื่น มากำหนดเป็นแผนแม่บทสำหรับการจัดการ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งการสร้างแผนแม่บทก็ควรนำหลักการมีส่วนร่วมมาใช้

4. เทศบาลนครเชียงใหม่ ควรนำพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินสาธารณะต่างๆ มาบังคับใช้อย่างจริงจัง หรือหากการดูแลทรัพย์สินใดๆ ที่นอกเหนืออำนาจของเทศบาล เทศบาลควรทำความเข้าใจและมีข้อตกลงเบื้องต้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายนั้นๆ เช่น กรมเจ้าท่า ที่มีอำนาจดูแลริมน้ำปิง และกรมศิลปากรที่มีอำนาจดูแลโบราณสถาน เป็นต้น การประสานความร่วมมือระหว่างรัฐที่มีประสิทธิภาพจะช่วยขจัดหรือยับยั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ให้รุกรามขยายต่อไปได้ รวมทั้งสามารถสร้างความห่วงใยให้แก่ผู้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะไม่ให้ไปทำลายสิ่งแวดล้อม หรือยุติพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นเสีย

5. เทศบาลนครเชียงใหม่ ภายใต้อำนาจร่วมมือของผู้นำชุมชน ควรให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ความสำคัญของเมืองน่าอยู่ที่ต้องดำรงควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ดี การให้ความรู้นี้สามารถกระทำได้หลายทางโดยฝ่ายทางสถาบันการศึกษา สถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น องค์กรศาสนา กลุ่มพลังต่างๆ หรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานประชาสัมพันธ์ ทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับประชาชนในเทศบาลนครเชียงใหม่ การดำเนินให้ความรู้อย่างจริงจังแม้จะใช้เวลาอยู่บ้างแต่ระยะยาวแล้วจะเป็นผลดีแก่การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งจะมีส่วนช่วยบรรเทาภาพลักษณ์ความเป็นเมืองน่าอยู่ของเมืองเชียงใหม่ให้ปรากฏแก่สายตาของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ประชาชนคนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งจะส่งผลดีในหลายๆ ด้านให้แก่ประชาชนเชียงใหม่โดยตรง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาบทบาท ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่สาธารณะต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการสำรวจความคิดเห็นจากหัวหน้าชุมชน ประชาชนในชุมชนที่บุกรุกพื้นที่สาธารณะ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะกลุ่มองค์กรเอกชน ตัวแทนเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อวิเคราะห์บทบาทของแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ถูกบุกรุกอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การสร้างความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่บุกรุก